Kudüs ve Hukukun Açık İhlali

Müslümanların ilk kıblesi olması hasebiyle manevi boyutu sorgulanamaz ve müdahale edilemez olan Harem-i Şerif'e yönelik İsrail saldırıları son on yıldır artarak devam etmektedir. Bir yanda işgalci İsrail rejimi diğer yanda birçok sivil toplum örgütü tarafından finanse edilen kampanyalarla, El Aksa Camii'nin statüsü değiştirilmeye çalışmaktadır.

Dünya üzerinde yaklaşık 1,7 milyar Müslüman için kutsal olan, aynı zamanda Filistin'in özgürlük sembolü haline gelen 144 dönüm üzerindeki Harem-i Şerif bölgesi Kubbet-üs-Sahra, Kıble Mescidi ve sayısı iki yüze ulaşan İslami eseri barındırmaktadır.

Cami bugün resmi olarak Ürdün Kutsal Eserleri Mülkiyet Bakanlığı ve idari yargı yetkisi altında bulunmaktadır. Harem-i Şerif'in Müslüman himayesine ilişkin Statüko Anlaşması 1852'den beri var olmuştu. Osmanlı yönetimi altında başlatılan statüko, 1930'da İngiliz mandası sırasında tekrar teyit edilmiştir. 1967'de Batı'nın desteği ile İsrail'in Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü işgal etmesiyle, İsrail bölgedeki kontrolünü arttıracak şekilde haksız düzenlemelere gitmiş ve uluslararası hukukun her bir dalını ayrı ayrı ihlal etmiştir. 1967 yılından 2000 yılına kadar, Ürdün'e bağlı Mescid-i Aksa Vakfı, Harem-i Şerif'in yönetiminde tek söz sahibi olmuştur. Müslüman olmayan turistlerin Aksa'nın avlusuna düzenledikleri ziyaretler de Aksa Vakfı'nın kontrolünde gerçekleşmektedir.

İsrail'in eski Başbakanı Ariel Şaron, 2000 yılında yüzlerce korumasıyla Mescid-i Aksa'yı ziyaret etmesiyle İkinci İntifada patlak verdi. Aksa Vakfı, Şaron'un ziyaretine tepki olarak bu ziyaretleri yasakladı ve İsrail'in "ziyaretlerin yeniden başlaması" yönündeki taleplerini reddetti. Bunun üzerine Nisan 2003'te, İsrail hükümeti, Aksa Vakfı'nın itirazlarına rağmen Müslüman olmayan turistleri tek taraflı olarak Harem-i Şerif'in avlusuna almaya başladı. O tarihten bu yana Mescid-i Aksa'nın statüsü Müslümanların aleyhine bozulmuş oldu.[1] İsrail yönetimi 2003'ten itibaren Yahudi yerleşimcileri polis korumasında Aksa'nın avlusuna almakta ve zaman zaman Müslümanların girişlerine yaş sınırlaması getirmekteydi. Birçok radikal İsrailli örgüt ve siyasetçi, üzerinde daha önce iki kez yıkılan bir Yahudi tapınağının bulunduğuna inandıkları Harem-i Şerif'in kendileri için de ibadete açılması çağrısında bulunmakta. İsrail'in her geçen gün daha fazla radikal Yahudi yerleşimciyi Mescid-i Aksa'ya alması ve Müslümanların girişine sınırlamalar getirmesi, Harem-i Şerif'in de, tıpkı daha önce El-Halil'deki İbrahim Camisi'nde olduğu gibi Müslümanlar ile Yahudiler arasında bölünmek istendiği yönündeki endişeleri arttırmıştır.

O tarihten beri statükoya saygı göstermek için tekrarlanan taahhütlere rağmen, art arda gelen İsrail hükümetleri Harem-i Şerif aleyhinde silahlı saldırı düzenlemeye devam etmiş ve statükoyu zayıflatmaya çalışarak Müslümanların Mescid-i Aksa üzerindeki tepkilerini ölçmeye çalışmaktadır.

1967'den bu yana statüko düzenlemesi[2]

İsrail'in Doğu Kudüs'ü işgalinden bu yana statüko düzenlemesinin ana hatları şöyledir:

- El Aksa Camii'nin kazı veya bakım çalışmaları İslami Vakıf (Mescid-i Aksa Vakfı) tarafından yapılır ve yönetilir.
- Gayrimüslimlerin Harem-i Şerif içerisinde gerekli kurallara uymaları şartıyla tüm uluslardan gayrimüslim turistlerin camiye girmesine ve bölgeyi ziyaret etmelerine izin verilir. Fakat gayrimüslimlerinbu bölgede ibadet etmesine izin verilmemektedir.
- El Aksa camisine yapılan herhangi bir ziyaret İslami Vakıf tarafından kabul ve koordine edilmelidir. Müslümanlar günün her saati Harem-i Şerif'e girip ibadet yapabilirken turistler günün izin verilen belirli saatlerinde ziyaret etmektedir.
- İsraillilerin Aksa Camii'ne girmesine sadece Burak Duvarı'nın merkezinde bulunan El Mağaribe Kapısı'ndan izin verilecek, Müslümanlar ise tüm kapılardan El Mescidi camisine girebilecektir. Turistlere gelince, Mağaribe Kapısı, Zincir Kapısı ve Pamuk Tüccarı Kapısı olmak üzere üç kapıdan girmelerine izin verilmiştir.
- İsrail polisi Harem-i Şerif'i çevreleyen kapılar dışında görev yapacak ve bölgeye girmeyeceklerdir. Vakfın güvenliğini ve sorumluluğunu Aksa Vakfı tarafından görevlendirilen vakıf korumaları üstlenecektir.

Statükoya Yönelik İhlaller

El Aksa Camii bölgesi içinde yıllardır sistematik bir şekilde İsrail kontrolü ve şiddeti artmaktadır. Daha önceden birçok kez yenilenen ve Harem-i Şerif'in yönetimi ve korunmasını Müslümanlara veren anlaşma İsrail hükümetleri tarafından her defasında ihlal edilmiştir. Harem-i Şerif'e yönelik Müslümanların ve Filistinlilerin statüsü büyük ölçüde düşürülmek istenmektedir.

- Şu anda İsrailli Polis Harem-i Şerif'e ve El-Aksa Camisi'ni kontrol altında tutmakta ve Filistinlilerin girişini kısıtlamaktadır. 45 yaşın altındaki Müslümanları toplu bir şekilde Harem-i Şerif'e girmesini ve ibadet etmesini yasaklamıştır. Son günlerde ise İsrail, Harem-i Şerif'i tüm Filistinlilere kapatacak kadar ileriye gitti ve 1967'den bu yana ilk kez Cuma namazı Harem-i Şerif'te kılınamadı. Bu durum açıkça ibadet ve ifade özgürlüğünün ihlal edilmes ve yok sayılmasıdır.
- İsrail polisi, Harem-i Şerif'in yönetimini elinde tutan Aksa Vakfı ile herhangi bir anlaşma ya da eş güdüm olmadan, Müslüman olmayan turistlerin yalnızca El Mağaribe Kapısı'ndan giriş yapmalarına izin veriyor. Oysaki turistlerin, El Mağaribe Kapısı, Zincir Kapısı ve Pamuk Tüccarı Kapısı olmak üzere üç kapıdan girmelerine izin veriliyordu.
- İsrail polisi, Harem-i Şerif'teki planlama, yapım ve eski yapıtlara ilişkin yaptırımları önleme yetkisini kendi inisiyatifinde toplayarak bu durumu yasalaştırmıştır. İsrail Hükümeti, İsrail Eski Yapıtlar Müdürlüğü aracılığıylakendi yapıtları üzerinde kazılar yaparak Harem-i Şerif'in bütünlüğünü tehdit etmektedir.
- İsrail Hükümeti, işgal altında olan Doğu Kudüs'teki İsrail polisi vasıtasıyla yasadışı olan İsrailli yerleşimcilerin ve diğer İsrail aşırılıkçılarının El-Aksa'ya yönelik şiddet eylemlerine izin vermektedir.
- Hukuksuzca yapılan yerleşimler ve yerleşimcilerin çoğunun bu kutsal bölgeye karşı İsrail hükümeti tarafından kışkırtılması Filistinlileri provoke etmektedir. İsrail hükümeti yerleşimci aşırılık yanlılarının camiye girmesine izin vererek, Vakfın gözetim ve denetiminden izin almaksızın yürürlüğe koyduğu hukuksuz düzenlemeler ile Harem-i Şerif'in statüsüne ilişkin düzenlemeyi ihlal etmektedir.

Son olaylar

İsrail'in, 1967'den bu yana işgal altındaki Doğu Kudüs'te 14 Temmuz günü yaşanan olay ile Harem-i Şerif'i üç gün süreyle kapatmış ve ardından Harem-i Şerif'in girişlerine metal detektörler koymuş ve Müslümanların mescide girişine yeni kısıtlamalar getirmiştir.

Mescid-i Aksa'nın kapatılması 48 saat sürmüş ve İsrail yetkilileri, Kudüs'ün Eski Şehir girişlerini kapatarak Filistinlilerin şehre girmesini veya buradan ayrılmasını engellemiştir. Bu kısıtlamaların ve engellemelerin ardından demir teller, Eski Şehirkapılarının etrafına yerleştirildi. Mescid-i Aksa güvenlik görevlileri60 köprü kapısı ve kuyunun yok edildiğini öngörüyor.

Uluslararası Hukuk

Kudüs'ün Eski Şehri işgal altındaki Doğu Kudüs'ün ayrılmaz bir parçasıdır. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi uyarınca, işgalci güç, işgal ettiği bölgelerdeki yerli halkın dini haklarını korumak için önlemler almak zorundadır. Dahası, BM kararlarında dinsel haklara ilişkin uluslararası hukukun yinelenmesi ve İsrail'in kutsal yerlerindeki durumunun değiştirilmesi yasaklanmıştır.

"Kutsal Kudüs şehrinin karakterini ve statüsünü değiştirmeye çalışan İsrail işgalci gücünün aldığı tüm yasama ve idari önlemler ve eylemler, *Sivil Halkın Korunması* ile ilgili olarak Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin açık bir ihlalini oluşturur ve yasal bir geçerliliğe sahip değildir. KutsalKudüs şehrinin coğrafi, demografik ve tarihsel niteliğini ve statüsünü değiştiren tüm bu önlemler geçersizdir ve Güvenlik Konseyi'nin ilgili kararlarına uygun olarak iptal edilmelidir."[3]

İsrail'in El-Aksa'daki statükoyu değiştirmeye yönelik çabaları bütün şehrin statüsünü değiştirmeye yönelik bir girişimdir. Filistinlileri kendi vatanlarında göçe zorlayan İsrail politikaları ve İsrail hükümeti tarafından ibadet özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, uluslararası hukuka göre insanlığa karşı işlenen suç niteliğindedir. Dahası, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICCPR) herkes için din özgürlüğü hakkını saklı tutar.[4] El Aksa Camii'nde meydana gelen İsrail eylemleri insan haysiyetinin ihlali ve ibadet özgürlüğü ve hareket özgürlüğü üzerine toplu bir ceza oluşturmaktadır. Son olarak, İsrail'in Kudüs'ü "Yahudi halkının ebedi ve bölünmemiş sermayesi" olarak etkin bir biçimde ve yasadışı olarak elde etme girişimi İsrail'in Kudüs'ü Yahudileştirme politikasını yansıtmaktadır.

Sonuç

İsrail tarafından El-Aksa Camii'nin kapatılması, işgal altındaki Doğu Kudüs'ün yalnızca Yahudi kenti haline getirilmesi için İsrail'in uyguladığı politikalarından biridir. Filistinlilerin ve Müslümanların özgürce ibadet etme hakkına yapılan saldırılar, İsrailli yerleşim yerlerinin genişlemesi, ev yıkımı, tahliye gibi diğer politikalar ve Filistin sakinlerine günlük olarak saldıran işgal güçlerinin yaptığı tüm bu eylemler uluslararası hukuka aykırıdır. İşgal altındaki Kudüs'teki bu tür sistematik ve kışkırtıcı eylemler, Filistin ile İsrail arasında kabul edilen barışçıl bir çözüm olasılığını engellemektedir.

Filistin Devleti, işgal altındaki Filistin halkının yaşadığı bu işkencelerin son bulması için tüm devletleri uluslararası hukukun getirdiği sorumluluğu üstlenmeleri çağrısında bulunmuştur. Ayrıca İsrail'in yaptığı son olaylardaki hukuksuz girişimleri durdurması ve Eylül 2004 öncesinde El Aksa Camii ile ilgili düzenlemelere geri dönmesi gerekir. İbadet hakkı da dâhil olmak üzere, uluslararası hukuka yönelik devam eden ihlaller için İsrail'e yaptırım uygulanmalıdır.

DevletlerdenİsraiI'in şiddeti kışkırtan ve huzursuzluk yaratan politikalarını durdurmasına yönelik devletlerarası yaptırımda bulunmaları gerekmektedir. İsrail, ayrıca, El Aksa Tüzüğüne ve Filistinlilerin Harem-i Şerif'e serbestçe giriş hakkına saygı göstermelidir. Dahası, eyaletleri ve sivil toplumu, işgal altındaki Filistin'e karşı nefret söylemleri ile kışkırtıp sömürgeleştirmeyi teşvik eden bazı STK'lara karşı önlem alınmalıdır. Müslümanların en kutsal ibadethanelerinden biri olan Harem-i Şerif'in girişlerine konulan detektörler dâhil tüm kısıtlamaların derhal kaldırılması ve biran önce statükoya geri dönülmesi yönünde uluslararası toplumun yaptığı çağrılara İsrail'in kulak vermesi beklenmektedir. Sükûnetin sağlanabilmesi bakımından bu elzemdir.

---

[1]UN Security CouncilResolution 476; S/ RES/ 476 (1980) 30 June 1980.

[2]Rome Statute Art. 7(1)(d)

[3]İsrail ve Ürdün'den Mescid-i Aksa anlaşması, http://www.aljazeera.com.tr/haber/israil-ve-urdunden-mescid-i-aksa-anlasmasi (Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2017)

[4]TheStatus of theStatusQuo at Jerusalem'sHolyEsplanade, http://www.palestine-studies.org/jq/fulltext/195210